

Kişilik Kuramları

Gerçek Yaşamdan
Kişilik Analizi Örnekleriyle

Editörler:

Dilek GENÇTANIRIM-KURT

Evrım ÇETINKAYA-YILDIZ

7. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Dilek GENÇTANIRIM-KURT - Doç. Dr. Evrim ÇETİNKAYA-YILDIZ

KİŞİLİK KURAMLARI **Gerçek Yaşamdan Kişilik Analizi Örnekleriyle**

ISBN 978-605-241-035-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Eylül 2017, Ankara

7. Baskı: Şubat 2023, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Kişilik ve kişiliğin oluşumuna dair açıklamalarda bulunan kişilik kuramları, ruh sağlığı alanının en önemli konularından biridir. Ruh sağlığı alanında çalışan ve araştırma yapan profesyoneller için kişilik kuramları konusunda yazılan kitaplar hep ilgi çekici olmuş ve önemli bir ihtiyacı karşılamıştır. Geçmişten günümüze kişiliği anlama çabasının ürünü olan kuramlar oldukça kapsamlıdır ve farklı bakış açılarını içermektedir. Dolayısıyla bu konuda yazılacak bir kitap iyi bir planlama gerektirmektedir. Buradan hareketle, kitabın hazırlanması sürecinde alan yazındaki pek çok bilimsel kitap ve güncel makale incelenmiş, kitabın bölümlerine ve bölüm içindeki başlıklara böylece karar verilmiştir. Kitapta kişilik konusu ile ilgili genel bilgilerin sunulduğu iki bölüm, on altı kişilik kuramının ele alındığı on beş bölüm ve kişilikle ilgili mini kuramları anlatan bir bölüm olmak üzere toplam on sekiz bölüm yer almaktadır. Her bölümün sonunda o bölümde anlatılan kişilik kuramına göre ünlü bir kişinin hayatının ve kişiliğinin analizine yer verilmiştir. Böylelikle okuyucu için kuramsal bilginin gerçek yaşamdaki karşılığı bir anlamda daha görünür ve anlaşılır hale getirilmiştir. Ayrıca her bölüm için bölüm sonunda okuma ve izleme önerileri sunulularak bilginin pekiştirilmesi ve farklı kaynaklarla desteklenmesi amaçlanmıştır. Elbette bu kitapta da düzeltilmesi ya da geliştirilmesi gereken yerler olacaktır. Nitekim kitabın ilk baskısından sonraki baskılarında bu bağlamda bazı düzeltmeler yapılmıştır. Bundan sonra da bize ulaştıracağınız kıymetli geri bildirimlerinize, kitabın sonraki basımlarında daha gelişmiş olacağını düşünüyoruz.

Bu kitap büyük bir ekibin ortaya koyduğu emek ve özveri dolu bir çalışmanın ürünüdür. Kitabının yazım aşamasında titizlikle çalışmalarını tamamlayan, kitabın planlanan zamanda baskıya girmesi için yoğun çaba sarf eden, psikolojik danışma ve rehberlik alanında yetişen ve alanın gelişmesine katkı sağlama çabası içerisinde olan tüm bölüm yazarlarına bu çalışmanın bir parçası oldukları için sonsuz teşekkür ederiz. Ayrıca bizlerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında yetişmesinde emeği olan tüm hocalarımıza minnettar olduğumuzu bir kez daha bu vesile ile belirtmek isteriz. Bu çalışmada bize ilham veren, bu kaynağa duyulan ihtiyacı fark etmemizi sağlayan, gelişme ve değişim konusundaki çabaları ile bizleri daha fazla çalışmaya yönelten sevgili öğrencilerimize de müteşekkirimiz. Son olarak eğitimimiz sırasında ve akademik hayatta bize sonsuz sevgileri ile sürekli destek veren annelerimize, babalarımıza, eşlerimize, çocuklarımıza ve arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Dilek Gençtanırım-Kurt

Doç. Dr. Evrim Çetinkaya-Yıldız

Ocak, 2023

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler:

Prof. Dr. Dilek GENÇTANIRIM-KURT

Doç. Dr. Evrim ÇETİNKAYA-YILDIZ

1. Bölüm: Kişilik ve Kişiliğin Temel Kavramları

Doç. Dr. Ezgi TOPLU-DEMİRTAŞ, *MEF Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-2005-5490

2. Bölüm: Kişilik Kuramlarına Genel Bakış

Prof. Dr. İlhan YALÇIN, *Ankara Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-6407-9606

3. Bölüm: Psikanalitik Kuram: S. Freud

Dr. Öğr. Üyesi S. Burcu ÖZGÜLÜK ÜÇÖK, *TED Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7464-6136

Arş. Gör. Gizem ÖZTEMÜR, *MEF Üniversitesi*

4. Bölüm: Analitik Psikoloji: C. Jung

Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye DERİN, *Sakarya Üniversitesi*

5. Bölüm: Bireysel Psikoloji: A. Adler

Prof. Dr. Özlem KARAIRMAK, *Bahçeşehir Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-6101-4463

Doç. Dr. Didem AYDOĞAN, *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-7163-3003

6. Bölüm: Psikososyal Gelişim Kuramı: Erik H. Erikson

Prof. Dr. Nagihan OĞUZ-DURAN, *Bursa Uludağ Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-8049-1510

7. Bölüm: Kişilerarası İlişkiler Kuramı: H. S. Sullivan

Doç. Dr. Özlem ULAŞ, *Giresun Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-2757-7905

8. Bölüm: Psikanalitik Sosyal Kuram: K. Horney

Doç. Dr. Seval KIZILDAĞ ŞAHİN, *Adıyaman Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-3357-7186

9. Bölüm: Özgürlükten Kaçış Kuramı Hümanist Psikanaliz: Erich Fromm

Prof. Dr. Özlem TAGAY, *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-9821-5960

Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ, *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-4532-6827

10. Bölüm: Diğer Psikanalitik Kuramlar Ego Psikolojisi: Anna Freud ve Nesne İlişkileri Kuramı: Melanie Klein

Dr. Öğr. Gör. Dilek AVCI, *Hacettepe Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-4937-6597

11. Bölüm: Davranışçı Kuram: J. B. Watson ve B. F. Skinner

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi ÖZEKE-KOCABAŞ
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5886-8097

12. Bölüm: Sosyal Öğrenme Kuramı: Albert Bandura

Doç. Dr. İbrahim TANRIKULU, *Gaziantep Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-9117-8047

13. Bölüm: Bilişsel Kuram-Kişisel Yapılar Kuramı: G. Kelly

Dr. Çiğdem TOPÇU-UZER
ORCID No: 0000-0001-8392-7618

14. Bölüm: İnsancıl Kuram: C. Rogers ve A. Maslow

Doç. Dr. Evrim ÇETİNKAYA-YILDIZ, *Akdeniz Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-5924-3136
Prof. Dr. Dilek GENÇTANIRIM-KURT
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3268-186X

- 15. Bölüm: Varoluşçu Kuram: Rollo May - Viktor E. Frankl - Irvin Yalom**
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul TALU, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3062-6130
- 16. Bölüm: Ayırıcı Özellik Kuramı: G. Allport, R. Cattell, P. T. Costa ve R. R. McCrae**
Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2499-1617
- 17. Bölüm: Biyolojik Kuram: H. Eysenck**
Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ, Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0040-9095
- 18. Bölüm: Kişiliğin Diğer Yönlerini Araştıran Mini Kuramlar: Bağlanma, Denetim Odağı, Pozitif Psikoloji**
Doç. Dr. Tuğba SARI, Akdeniz Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-9902-9879

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

BÖLÜM 1

KİŞİLİK VE KİŞİLİĞİN TEMEL KAVRAMLARI

Giriş.....	2
Kişiliğin Tanımlanması ve Kişiliğe İlişkin Temel Kavramlar	3
Kişiliğin Doğası	5
Kişiliğin Belirleyicileri	11
Biyolojik Faktörler.....	11
Ailesel, Sosyal ve Kültürel Faktörler	13
Ailesel Faktörler	14
Sosyal Faktörler	16
Kültürel Faktörler.....	18
Bir Kişilik Özelliği Olarak Saldırganlık: Farklı Kuramların Yaklaşımı	20
Kişiliğe Yönelik Yapılan Açıklamalara Eleştirel Bakış	22
Kişiliğin Ölçülmesi.....	23
Okuma ve İzleme Önerileri.....	25
Kitaplar ve Makaleler	25
Filmler	25
Özet	29
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	30
Kaynakça.....	31

BÖLÜM 2

KİŞİLİK KURAMLARINA GENEL BAKIŞ

Giriş.....	34
Kuram Kavramının Açıklanması	34
İyi Bir Kuramın Özellikleri	36
Kişilik Kuramları	38
Kişilik Kuramları ve Kişilik Araştırmaları	40
Kişiliğin Ölçülmesi.....	41
Kişiliği Ölçme Yöntemleri.....	42

Kişiliği Araştırma Yöntemleri	46
Vaka Çalışması.....	47
Korelasyonel Yöntem	48
DeneySEL Yöntem.....	50
Kişilik Kuramlarının Türleri	53
Psikanalitik Kuram	54
Freudien Kuramlar	54
Davranışçı Kuram	55
Bilişsel ve Sosyal Bilişsel Kuram (Kişisel Yapılar Kuramı ve Sosyal Öğrenme Kuramı)	56
İnsancıl ve Varoluşçu Kuram	56
Ayrırcı Özellik Kuramı.....	57
Biyolojik Kuram	58
Okuma ve İzleme Önerileri.....	61
Kitaplar	61
Web Sayfaları	61
Özet	62
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	63
Kaynakça.....	64

BÖLÜM 3

PSİKANALİTİK KURAM: SIGMUND FREUD

Sigmund Freud'un Hayatı ve Kişiliği	66
Giriş.....	69
İnsan Doğası Görüşü	70
Kişiliğin Yapısı	73
Topografik Kuram.....	73
Yapısal Kişilik Kuramı	75
Kişilik Gelişimi	82
Freud'un Psikoseksüel Gelişim Evreleri	83
Psikanalitik Değerlendirme Teknikleri.....	86
Serbest Çağrışım.....	86
Rüya Analizi.....	88
Aktarım ve Karşıt Aktarım	89
Freud Sürçmesi.....	90

Değerlendirme.....	90
Kuramın Güçlü Yönleri.....	91
Kuramın Zayıf Yönleri.....	91
Okuma ve İzleme Önerileri.....	93
Kitaplar.....	93
Filmler.....	93
Özet.....	94
Virginia Woolf'un Hayatı ve Kişiliğinin Psikanalitik Kuram Kavramları ile Analizi.....	95
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları.....	99
Kaynakça.....	100
Tekrar Bulmacası 1.....	101

BÖLÜM 4

ANALİTİK PSİKOLOJİ: CARL GUSTAV JUNG

Carl Gustav Jung'un Hayatı ve Kişiliği.....	104
Giriş.....	107
İnsan Doğası Görüşü.....	107
Kişiliğin Yapısı.....	108
Psişe ve Psişik Enerji.....	108
Bilinç ve Düzeyleri.....	110
Bilinç ve Ego.....	110
Kişisel Bilinçdışı.....	111
Kolektif Bilinçdışı.....	112
Arketipler.....	113
Persona (Psişenin Dış Yüzü).....	114
Gölge (Psişenin İstenmeyen Yüzü).....	116
Anima/Animus (Psişenin İç Yüzü).....	118
Ben (Psişenin Sevilen Yüzü).....	120
Kişiliğin Yapıları Arasındaki Etkileşimler.....	121
Kişiliğin Gelişimi.....	123
Yaşam Dönemleri.....	123
Bireyleşme ve Bütünleşme.....	126
Kişilik Tipolojisi.....	127
Tutumlar.....	128
İşlevler.....	128

Kişilik Tipleri	131
Değerlendirme	135
Kuramın Güçlü Yönleri	135
Kuramın Zayıf Yönleri.....	136
Okuma ve İzleme Önerileri.....	137
Film ve Oyunlar.....	137
Web Sayfaları	137
Kitaplar	138
Makaleler	138
Özet	139
Carl Gustav Jung'un Hayatı ve Kişiliğinin Analitik Psikoloji Kavramları ile Analizi.....	140
Çocukluk.....	140
Gençlik.....	141
Yetişkinlik (Orta Yaş).....	141
Yaşlılık.....	142
Kişilik Tipolojisi	142
Kişiliği Etkileyen Arketipler	143
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	146
Kaynakça.....	147

BÖLÜM 5

BİREYSEL PSİKOLOJİ: ALFRED ADLER

Alfred Adler'in Hayatı ve Kişiliği	150
Giriş.....	152
İnsan Doğası Görüşü	153
Kişiliğin Yapısı	155
Sosyal İlgisi	155
Aşağılık Duygusu ve Üstünlük Çabası	159
Kurgusal Finalizm ve Yaratıcı Benlik	163
Yaşam Stili	164
Doğum Sırası	168
Aile Bütünlüğü.....	171
İlk Anılar	173
Kişisel Mantık.....	173

Kişilik Gelişimi	174
Uyumsuz (Sağlıksız) Kişilik Gelişimi	175
Değerlendirme	176
Kuramın Güçlü Yönleri	176
Kuramın Zayıf Yönleri.....	177
Okuma ve İzleme Önerileri.....	177
Kitaplar	177
Filmler	178
Web Sayfaları	178
Özet	180
Mehmet Okur'un Hayatı ve Kişiliğinin Bireysel Psikoloji Kavramları ile Analizi..	182
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	187
Kaynakça.....	188

BÖLÜM 6

PSİKOSOSYAL GELİŞİM KURAMI: ERIK H. ERIKSON

Erik H. Erikson'un Hayatı ve Kişiliği.....	192
Giriş.....	197
İnsan Doğası Görüşü	197
Kişiliğin Yapısı	198
Kişilik Gelişimi	199
Erikson'un Kişiliğin Gelişimini Açıklamada Kullandığı Temel Kavramlar.....	199
Erikson'a Göre Sekiz Yaşam Evresinde Kişilik Gelişimi.....	202
Bebeklik (0-1 yaş)	203
Erken Çocukluk (2-3 yaş).....	205
Oyun Çağı (3-5 yaş).....	207
Okul Çağı (6-12 yaş).....	208
Ergenlik (12-18 yaş).....	210
Genç Yetişkinlik (19-30/35 yaş)	212
Yetişkinlik (31-60 yaş)	213
Yaşlılık (60 yaş ve üzeri)	215
Değerlendirme	217
Kuramın Güçlü Yönleri	217
Kuramın Zayıf Yönleri.....	218

Okuma ve İzleme Önerileri.....	219
Kitaplar	219
Web Sayfaları	219
Film	219
Özet	220
Aziz Sancar'ın Yaşam Öyküsü ve Kişiliğinin Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı Açısından İncelenmesi	221
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	227
Kaynakça.....	228
Tekrar Bulmacası 2.....	230

BÖLÜM 7

KİŞİLERARASI İLİŞKİLER KURAMI: HARRY STACK SULLIVAN

Harry Stack Sullivan'ın Hayatı ve Kişiliği.....	232
Giriş.....	235
İnsan Doğası Görüşü	236
Temel Kavramlar	237
Yakınlık (Intimacy).....	237
Cinsel Haz (Lust)	238
Dinamikler (Dynamisms).....	238
Kaygı (Anxiety)	239
Güvenlik İşlemleri (Security operations).....	240
Kişiliğin Yapısı	242
Benlik Sistemi (The Self-System)	243
Kişiselleştirme (Personifications).....	244
Ben Kişiselleştirmesi (Me Personifications)	245
Ben-Değil Kişiselleştirmesi (The "Not-Me" Personification).....	245
İyi-Anne, Kötü-Anne (Bad-Mother, Good-Mother).....	246
Hayali Kişiselleştirmeler (Eidetic Personifications)	247
Bilişsel Düzey (Levels of Cognition).....	247
Prototaksik Düzey (The Prototaxic Level).....	247
Parataksik Düzey (Parataxic Level)	248
Sintaksik Düzey (The Syntactic Level)	249
Kişilik Gelişimi	249
Bebeklik Dönemi	250

Çocukluk Dönemi	251
İlk Gençlik Çağı	253
Ön Ergenlik.....	254
Erken Ergenlik	255
Geç Ergenlik	257
Yetişkinlik	259
Değerlendirme	259
Kuramın Güçlü Yönleri	259
Kuramın Zayıf Yönleri.....	260
Okuma ve İzleme Önerileri.....	261
Kitaplar	261
Web Sayfaları	261
Özet	262
Beyonce Giselle Knowles'ın Hayatı ve Kişiliğinin Kişilerarası İlişki Kuramı Kavramları ile Analizi	263
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	265
Kaynakça.....	266

BÖLÜM 8

PSİKANALİTİK SOSYAL KURAM: KAREN DANIELSEN HORNEY

Karen Danielsen Horney'in Hayatı ve Kişiliği.....	270
Giriş.....	272
İnsan Doğası Görüşü	274
Kişiliğin Yapısı	275
Kişiliğin Gelişimi	275
Nevrotik İhtiyaçlar	278
İdealleştirilmiş Benlik İmajı	282
Kadın Psikolojisi	284
Değerlendirme	285
Kuramın Güçlü Yönleri	285
Kuramın Zayıf Yönleri.....	286
Okuma ve İzleme Önerileri.....	286
Kitaplar	286
Filmler	287
Özet	288

Frida Kahlo'nun Hayatı ve Kişiliğinin Psikanalitik Sosyal Kuram Kavramları ile Analizi	289
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	292
Kaynakça.....	293

BÖLÜM 9

ÖZGÜRLÜKTEN KAÇIŞ KURAMI HÜMANİST PSİKANALİZ: ERICH FROMM

Erich Fromm'un Hayatı ve Kişiliği	296
Giriş.....	298
İnsanın Doğası Görüşü.....	298
İnsanın İhtiyaçları.....	298
Kişiliğin Yapısı	302
Özgürlükten Kaçış.....	303
Yetkecilik (Otoriteryanizm).....	304
Yıkıcılık (Kötü Huyulu Saldırganlık)	305
Otomaton Konformite (Robot Uyumluluğu).....	305
Olumlu Özgürlük	306
Kişilik Gelişimi	306
Karakter Tipleri	308
Yaşam Sever	308
Ölüm Sever	308
Karakter Yönelimleri.....	309
Alıcı Yönelim (The Receptive Orientation)	309
Sömürücü Yönelim (The Exploitative Orientation)	310
İstifçi Yönelim (The Hoarding Orientation).....	311
Pazarlamacı Yönelim (Marketing Orientation)	312
Üretken Yönelim (Productive Orientation).....	313
Değerlendirme	314
Kuramın Güçlü Yönleri	315
Kuramın Zayıf Yönleri.....	315
Okuma ve İzleme Önerileri.....	316
Kitaplar	316
Filmler	316
Özet	317

Nelson Mandela'nın Hayatı ve Kişiliğinin Özgürlükten Kaçış Kuramı'nın Kavramları ile Analizi	319
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	323
Kaynakça.....	324
Tekrar Bulmacası 3.....	325

BÖLÜM 10

DİĞER PSİKANALİTİK KURAMLAR EGO PSİKOLOJİSİ: ANNA FREUD VE NESNE İLİŞKİLERİ KURAMI: MELANIE KLEIN

Giriş.....	328
Ego Psikolojisi	328
Anna Freud'un Hayatı ve Kişiliği	328
İnsan Doğası Görüşü	330
Kişiliğin Yapısı	331
Kişilik Gelişimi	332
Nesne İlişkileri Kuramı.....	336
Melani Klein'in Hayatı ve Kişiliği	336
İnsan Doğası Görüşü	338
Kişiliğin Yapısı	341
Kişilik Gelişimi	342
Nesne İlişkileri Kuramında Evreler	343
Değerlendirme	345
Kuramların Güçlü Yönleri.....	345
Kuramların Zayıf Yönleri	347
Okuma ve İzleme Önerileri.....	348
Kitaplar	348
Filmler	348
Web Sayfaları	348
Özet	349
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	350
Kaynakça.....	351

BÖLÜM 11**DAVRANIŞÇI KURAM: J. B. WATSON VE B. F. SKINNER**

Giriş.....	354
Klasik Koşullanma	
I. Pavlov ve J. B. Watson	355
Ivan Petrovich Pavlov	355
John Broadus Watson	356
Klasik Koşullanma	356
Watson ve Korku Koşullanması.....	358
Edimsel Koşullanma E. L. Thorndike ve B. F. Skinner	359
Edward Lee Thorndike	359
Burrhus F. Skinner.....	360
İnsan Doğası Görüşü	361
Kişiliğin Yapısı	363
Kişilik Gelişimi	363
Koşullanma	364
Edimsel Koşullanma	364
Pekiştirme	365
Olumlu Pekiştirme.....	366
Olumsuz Pekiştirme	366
Birincil ve İkincil Pekiştireçler	366
Simgesel Pekiştirme	367
Premack İlkesi	367
Pekiştirme Tarifeleri.....	367
Ceza ve Cezanın Etkileri	369
Edimsel Koşullanmanın İlkeleri.....	370
Değerlendirme	372
Kuramın Güçlü Yönleri	372
Kuramın Zayıf Yönleri.....	373
Okuma ve İzleme Önerileri.....	373
Kitaplar	373
Web Sayfaları	374
Özet	375
Ludwig Van Beethoven'in Hayatı ve Kişiliğinin Davranışçı Kuram Kavramları ile Analizi.....	376
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	379
Kaynakça	380

BÖLÜM 12**SOSYAL ÖĞRENME KURAMI ALBERT BANDURA**

Albert Bandura'nın Hayatı ve Kişiliği	382
Giriş	383
İnsan Doğası Görüşü	384
Kişiliğin Yapısı	385
Kişilik Gelişimi	387
Gözlemleyerek Öğrenme	388
Gözlemleyerek Öğrenme Süreci.....	391
Öz Yeterlik.....	392
Gözlemleyerek Öğrenmede Pekiştireçler.....	393
Kendini Pekiştirme	394
Dışsal Pekiştireç.....	394
İçsel Pekiştireç.....	395
Dolaylı Pekiştireç.....	396
Saldırganlığın Öğrenilmesi	396
Değerlendirme	398
Kuramın Güçlü Yönleri	398
Kuramın Zayıf Yönleri.....	398
Okuma ve İzleme Önerileri.....	399
Kitaplar	399
Filmler	399
Özet	400
Michael Jackson'un Hayatı ve Kişiliğinin Sosyal Öğrenme Kuramı Kavramları ile Analizi.....	402
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	405
Kaynakça.....	406

BÖLÜM 13**KİŞİSEL YAPILAR KURAMI: GEORGE A. KELLY**

George A. Kelly'nin Hayatı ve Kişiliği	410
Giriş.....	412
İnsan Doğası Görüşü	413
Kişiliğin Yapısı	414
Kişisel Yapıların Özellikleri.....	414
Temel Varsayım ve 11 Alt Önerme	415
Yapılandırma Önermesi (Construction corollary).....	415
Bireysellik Önermesi (Individuality corollary).....	415
Örgütlenme Önermesi (Organization corollary).....	416
İkililik Önermesi (Dichotomy corollary)	417
Seçim Önermesi (Choice corollary).....	418
Aralık Önermesi (Range corollary).....	418
Deneyim Önermesi (Experience corollary)	419
Ayarlama Önermesi (Modulation corollary)	419
Bölümlendirme Önermesi (Fragmentation corollary)	419
Ortaklık Önermesi (Commonality corollary).....	420
Toplumsallık Önermesi (Sociality corollary)	420
Kendilik Yapısı ve Roller	422
Duygular: Kaygı, Tehdit, Suçluluk ve Saldırganlık	422
Kişilik Gelişimi	424
Değerlendirme	425
Kuramın Güçlü Yönleri	425
Kuramın Zayıf Yönleri.....	426
Okuma ve İzleme Önerileri.....	427
Kitaplar	427
Web Sayfaları	427
Film	427
Özet.....	428
Nikola Tesla'nın Hayatı ve Kişiliğinin Kişisel Yapılar Kuramı Kavramları ile Analizi.....	429
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	432
Kaynakça.....	433

BÖLÜM 14

İNSANCIL KURAM

BENLİK KURAMI: CARL ROGERS VE İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ KURAMI: ABRAHAM MASLOW

Giriş.....	436
Benlik Kuramı Carl Rogers.....	438
Carl Rogers'ın Hayatı ve Kişiliği.....	438
İnsan Doğası Görüşü.....	441
Biçimlendirme Eğilimi.....	442
Gerçekleştirme Eğilimi.....	442
Kendini Gerçekleştirme.....	444
Kişiliğin Yapısı.....	445
Temel Kavramlar.....	445
Deneyim.....	445
Organizmik Değerlendirme Süreci.....	446
Benlik ve İdeal Benlik.....	446
Kişilik Gelişimi.....	448
Kabul ve Kendini Kabul.....	448
Değerli Olma Koşulları.....	448
Koşullu ve Koşulsuz Kabul.....	449
Koşullu ve Koşulsuz Kendini Kabul.....	450
Tutarsızlık.....	451
Savunma Mekanizmaları.....	453
Tam Kapasite ile Fonksiyonda Bulunan Kişi.....	454
Yarının İnsanı.....	455
İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı Abraham H. Maslow.....	456
Abraham H. Maslow'un Hayatı ve Kişiliği.....	456
İnsan Doğası Görüşü.....	458
Kişiliğin Yapısı.....	459
İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	460
Fizyolojik İhtiyaçlar.....	461
Güvenlik İhtiyacı.....	462
Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı.....	462
Saygınlık İhtiyacı.....	463
Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı.....	464
Estetik İhtiyaçlar.....	465
Bilişsel İhtiyaçlar (Bilme-Anlama).....	465
Nevrotik İhtiyaçlar.....	466

Kişiliğin Gelişimi	466
Değerlendirme	470
Kuramın Güçlü Yönleri	470
Kuramın Zayıf Yönleri	471
Okuma ve İzleme Önerileri	472
Kitaplar	472
İzleme Önerileri	473
Film	473
Özet	474
Neşet Ertaş'ın Hayatı ve Kişiliğinin İnsancıl Kuramın Temel Kavramları ile Analizi	475
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	480
Kaynakça	481

BÖLÜM 15

VAROLUŞÇU KURAM: ROLLO MAY - VIKTOR E. FRANKL - IRVIN YALOM

Rollo May'ın Hayatı ve Kişiliği	484
Viktor F. Frankl'in Hayatı ve Kişiliği	486
Irvin D. Yalom'un Hayatı ve Kişiliği	488
Giriş	490
Varoluşçu Kuramın Temel İlkeleri	491
İnsan Doğası Görüşü	492
Kişiliğin Yapısı	494
Umwelt (Biyolojik Dünya)	494
Mitwelt (Sosyal Dünya)	494
Eigenwelt (Kişinin Özel Dünyası)	495
Überwelt (Olmak İstedığı Dünyası)	496
Kişiliğin Gelişimi	496
Kaygı	497
Ölüm	498
Seçme Özgürlüğü ve Sorumluluk	499
Varoluşçu Yalıtım ve Yalnızlık	499
Anlamsızlık ve Varoluş Boşluğu	500
Değerlendirme	501
Kuramın Güçlü Yönleri	501
Kuramın Zayıf Yönleri	501

Okuma ve İzleme Önerileri.....	502
Kitaplar	502
Filmler	502
Özet	503
Mevlana'nın Hayatı ve Kişiliğinin Varoluşçu Kuram Kavramları ile Analizi	504
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	505
Kaynakça.....	506
Tekrar Bulmacası	508

BÖLÜM 16

AYIRICI ÖZELLİK KURAMI: GORDON W. ALLPORT, RAYMOND B. CATTELL, ROBERT R. McCRAE VE PAUL T. COSTA

Giriş.....	510
Ayırıcı Özellik Kuramı Gordon Willard Allport.....	511
Gordon Willard Allport'un Hayatı ve Kişiliği	511
İnsan Doğası Görüşü	512
Kişiliğin Yapısı	513
Kalıtım ve Çevre	513
İçgüdüsel Dürtüler	514
Bilinçli Motivasyon	514
İşlevsel Özerklik	515
Özellik (Treyt) Kavramı	517
Kişiliğin Gelişimi.....	520
Kendilik (Proprium)	520
Bedensel Kendilik Duygusu	521
Sürekli Öz-Kimlik Duygusu	521
Öz-Saygı (Ego Geliştirme)	522
Öz-Uzanım.....	522
Kendilik-İmajı	522
Akılcı Olarak Baş Etme	523
Benlik Arayışı	523
Olgun Kişiliğin Gelişimi.....	523
Faktör Analitik Ayırıcı Özellik Kuramı Raymond Bernard Cattell	525
Raymond Bernard Cattell'in Hayatı ve Kişiliği	525
İnsan Doğası Görüşü	525
Kişiliğin Yapısı	526

Yüzeysel ve Kaynak Özellikler	527
Yetenek Özellikleri, Mizaç Özellikleri ve Dinamik Özellikler.....	529
Ortak Özellikler ve Bireysel Özellikler	529
Kişiliğin Gelişimi	529
$R = f(S, P)$	530
Cattell'in Kuramında Veri Kaynakları	531
Beş Faktör (Büyük Beşli) Kişilik Kuramı Robert R. McCrae ve Paul T. Costa.....	532
Robert R. McCrae'nin Hayatı ve Kişiliği	532
Paul T. Costa'nın Hayatı ve Kişiliği	532
İnsan Doğası Görüşü	533
Kişiliğin Yapısı	534
Kişiliğin Gelişimi	537
Kişiliğin Çekirdek Bileşenleri.....	537
Temel Eğilimler	537
Karakteristik Adaptasyonlar	539
Benlik Kavramı	541
Kişiliğin Çevresel (Periferik) Bileşenleri.....	541
Biyolojik Temeller	542
Nesnel Yaşam Öyküsü	542
Dış Etkiler	542
Değerlendirme	544
Kuramının Güçlü Yönleri.....	544
Kuramının Zayıf Yönleri	545
Okuma ve İzleme Önerileri.....	546
Özet	547
Süleyman Demirel'in Hayatı ve Kişiliğinin ve Ayırıcı Özellik Kuramı Kavramları ile Analizi	548
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	554
Kaynakça.....	555

BÖLÜM 17**BİYOLOJİK KURAM: HANS J. EYSENCK**

Hans Jurgen Eysenck'in Hayatı ve Kişiliği	558
Giriş.....	559
İnsan Doğası Görüşü	560
Kişiliğin Yapısı	561
Kişilik Gelişimi	563
İçedönük / Dışadönük (Introversion/Extraversion).....	564
Durağanlık/Nevrotizm (Stability/Neuroticism)	566
Dürtü Kontrolü/Psikotiklik (Impulse control/Psychoticism)	566
Genlerin ve Beyin Aktivitelerin Kişilikteki Rolü	567
Değerlendirme	570
Kuramın Güçlü Yönleri	570
Kuramın Zayıf Yönleri.....	570
Okuma ve İzleme Önerileri.....	571
Kitaplar	571
Web Sayfaları	571
Özet	572
Ella Fitzgerald'ın Hayatı ve Kişiliğinin Biyolojik Kuram Kavramları ile Analizi.....	573
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	575
Kaynakça.....	576

BÖLÜM 18**KİŞİLİĞİN DİĞER YÖNLERİNİ ARAŞTIRAN MİNİ KURAMLAR**

Giriş.....	580
Bağlanma Kuramı: John Bowlby	581
Yetişkinlikte Bağlanma	585
Denetim Odağı: Julian Rotter	590
Pozitif Psikoloji: Martin Seligman.....	594
İyi Oluş.....	596
Öznel İyi Oluş.....	597
Psikolojik İyi Oluş	599
İyimserlik.....	600
Öğrenilmiş Çaresizlik.....	601
Öğrenilmiş İyimserlik.....	603

Umut	605
Okuma ve İzleme Önerileri.....	607
Kitaplar	607
Web Sayfaları	607
Filmler	607
Özet	608
Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları	610
Kaynakça.....	611
Yazarlar Hakkında.....	619
Dizin.....	627